

небезпечних наслідків. Поняття складу злочину, характеристика його елементів і їх ознак, а також особливості зв'язку між діянням і наслідком в окремих випадках потребують законодавчого регулювання.

1. *Бажанов М.І.* Кримінальне право України: загальна частина / Бажанов М.І. – Дніпропетровськ : Пороги, 1992 – С. 38. 2. *Таганцев Н.С.* Русское уголовное право: часть общая Таганцев Н.С. – Тула: Автограф, 2001. – 1488 с. 3. *Сташис В.В.* Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / В.В. Сташис, В.Я. Тацій / за заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – С. 335. 4. *Конституція* України: Закон України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> 5. *Рішення* Європейського суду з прав людини у справі «Реквені проти Угорщини» від 20 травня 1999 року [Електронний ресурс] // Український портал практики Європейського суду з прав людини. – Режим доступу: <http://eurocourt.in.ua/Article.asp?AIdx=279>. 6. *Таганцев Н.С.* Русское уголовное право: часть общая / Таганцев Н.С. – Тула: Автограф, 2001. – С. 81. 7. *Бажанов М.І.* Цит. праця. – С. 38. 8. Там само. – С. 40. 9. *Таганцев Н.С.* Цит. работа. 10. *Бажанов М.І.* Цит. праця. – С. 35. 11. Там само. 12. *Рішення* Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання): Рішення Конституційного Суду України № 15-рп/2004 від 02 листопада 2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04>.

УДК 343.1

О. Ю. БУСОЛ

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЙНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Досліджено правове регулювання протидії корупції країн світової співдружності. Розглядаються думки вчених щодо позитивного і негативного впливу глобалізації на рівень корупції в Україні. Зроблено висновок про місце України в протидії корупції на міжнародній арені в умовах глобалізації.

Ключові слова: глобалізація, корупція, корупційна злочинність, протидія, міжнародне співробітництво.

Бусол Е.Ю. Противодействие коррупционной преступности в условиях глобализации

Исследовано правове регулювання протидії корупції країн світової співдружності. Розглядаються думки вчених щодо позитивного і негативного впливу глобалізації на рівень корупції в Україні. Зроблено висновок про місце України в протидії корупції на міжнародній арені в умовах глобалізації.

Ключевые слова: глобализация, коррупция, коррупционная преступность, противодействие, международное сотрудничество.

© БУСОЛ Олена Юріївна – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади НБУВ Національної академії наук України

Busol Olena. Countermeasures against corruption crime in terms globalization

The article is dedicated to the studying of a matter concerning countermeasures against corruption in terms of world globalization processes. The legal regulation of countermeasures against corruption taken by the world community has been studied. The views of scientists on the positive and negative effects of globalization on the level of corruption in Ukraine are being considered. The conclusion has been made about the place of Ukraine in preventing corruption on the international arena within the globalization process.

Key words: globalization, corruption, corruption criminality, counteraction, international cooperation

Сьогодні з існуючих проявів глобалізації в багатьох сферах суспільного життя найбільш виражені процеси в економічній сфері. Виниклі у планетарних масштабах відносини і побудовані принципи регулювання, характерні для капіталістичних економік, призвели до потреби в єдиних правилах для усіх країн на світовому ринку, що, в свою чергу, збільшило ризики корупції на міжнародній арені. У зв'язку з цим, країни світу спільними зусиллями розробили та постійно удосконалюють цілий комплекс міжнародно-правових актів, які закріплюють стандарти протидії корупції на державній службі, в різних галузях господарства, окремих сферах суспільного життя. Як слушно зазначає Д. Рогозін, розширення погляду на корупцію до міжнародного рівня надзвичайно корисно як для апологетів боротьби з корупцією, так і для тих, хто намагається довести якщо не ефективність, то необхідність багатьох корупційних відносин¹.

Проблеми глобалізації, зокрема, у зв'язку з питаннями корупції, вирішували в своїх дослідженнях такі вітчизняні та зарубіжні вчені різних галузей права, як М. Алле, В. Г. Геєць, Л. Н. Енгібарян, А. Єфименко, Н. Меннінг, Н. Паркінсон, Д. Пайпс, В. М. Соловйов, М. І. Флейчук, інші. Проте, ролі України в протидії корупційній злочинності в умовах глобалізації кримінологами не приділено достатньої уваги. Отже, мета дослідження – визначити вплив та місце України в протидії корупції державами світу в умовах глобалізації.

“Глобалізація” – це термін, який позначає пристосування освітніх, фінансових і урядових інституцій тієї або іншої країни або регіону до потреб міжнародного ринку для успішної конкуренції у світовій економіці². У досліджуваній в даній статті проблемі нам близька точка зору А. І. Уткіна, який зазначає, що глобалізація сьогодні – це “злиття національних економік в єдину, загальносвітову систему, засновану на новій легкості переміщення капіталу, на новій інформаційній відкритості світу, на технологічній революції, на прихильності розвинених індустріальних країн лібералізації руху товарів і капіталу, на основі комунікаційного зближення, планетарної наукової революції, міжнародних соціальних рухів, нових видів транспорту, розвитку інформаційних технологій, інтернаціональної освіти”³. В. М. Соловйов, характеризуючи корупцію в контексті глобалізації, справедливо звертає увагу на такий важливий аспект, як відсутність єдиного, загальноприйнятого розуміння цього феномену. У

різних державах світу поняття “корупція” трактується по-різному. Розмаїття у підходах до визначення цього терміна на міжнародному рівні стає цілком зрозумілим з огляду на відмінності між рівнями економічного й соціального розвитку, демократії, історичних передумов, стану моральності та правопорядку окремо взятих держав⁴. До того ж, у ряді країн між існуючим законодавством і сформованою реальністю існує колосальний розрив⁵. Саме тому, уряди країн світової співдружності вже давно обговорюють проблему глобалізації корупції на внутрішньому і міжнародному рівнях, прийнято цілу низку відповідних документів⁶.

Основні міжнародно-правові норми та принципи, на яких має будуватися діяльність державних та інших органів країн світу в боротьбі з таким суспільним явищем, як корупція, закладено в документах Організації Об'єднаних Націй (ООН), Міжнародному кодексі поведінки державних посадових осіб; Кодексі поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку⁷ та ін.

У Резолюції ООН “Попередження злочинності та кримінальне правосуддя в контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва. Практичні заходи боротьби з корупцією”⁸ йдеться про те, що недоречно чорнити установу і провокувати ворожу захисну реакцію навіть з боку чесних співробітників, яким, можливо, вже і без того чиняться значні перешкоди у плані чесної та відвертої співпраці. Зазначено, що засоби масової інформації відіграють корисну роль, забезпечуючи політичну підтримку виділенню необхідних сил і коштів для боротьби з корупцією. Вони як рупор громадськості забезпечують гласність і підзвітність урядових кіл і системи кримінального правосуддя. Але, оскільки вони не є складовою частиною правоохоронних органів, то їх інтереси не збігаються з інтересами слідчих, прокурорів та суддів. Разом з тим, дозволяється публічність заходів, але тільки в тому випадку, коли вона принесе користь слідству і суду.

Комплексним універсальним антикорупційним міжнародним договором глобального значення є Конвенція ООН проти корупції⁹. Як зазначено в цьому документі, корупція вже не є локальною проблемою, а перетворилася на транснаціональне явище, яке впливає на суспільства й економіки всіх країн.

Серед основних документів Європейського Союзу в сфері боротьби з корупцією можна назвати Комюніке Європейської комісії щодо комплексної політики Європейського Союзу з протидії корупції, в якому визначені основні засади протидії цьому негативному явищу та зазначені принципи вдосконалення такої протидії в нових країнах-членах, країнах-кандидатах і третіх країнах, а також Рамкове рішення Ради Європейського Союзу “Про боротьбу з корупцією в приватному секторі”¹⁰, в якому дається поняття “активної” та “пасивної” корупції і встановлюються санкції щодо фізичних та юридичних осіб за вчинення такого виду злочинів.

Питання посилення боротьби з корупцією розглядалися і на європейських форумах. Так, було прийнято спільний проект Комісії Євро-

пейського товариства та Ради Європи “Октопус”, Конвенцію про корупцію у контексті цивільного права, Конвенцію про корупцію у контексті кримінального права. Радою Європи створена міжнародна Група протидії корупції, яка працює під керівництвом Комітету з кримінальних проблем¹¹.

1 травня 1998 року було створено Групу держав проти корупції (GRECO), що діє в межах Ради Європи. Основною метою GRECO є оцінка рівня корупції в державах-членах організації, виявлення недоліків у національних механізмах боротьби з корупцією, підтримка в проведенні необхідних законодавчих та інституційних реформ у цій сфері, здійснення контролю за виконанням угод і правових документів, прийнятих Радою Європи відповідно до програми дій проти корупції¹². У листопаді 1990 року у Страсбурзі Держави-члени Ради Європи та інші держави, вважаючи, що боротьба з тяжкими злочинами вимагає застосування сучасних і ефективних методів на міжнародному рівні; що одним з таких методів є позбавлення злочинців доходів, одержаних злочинним шляхом; що для досягнення цієї мети необхідно також обов’язково створити життєздатну систему міжнародного співробітництва, підписали Конвенцію про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом¹³. У цьому документі розглядаються як кримінально-правові, так і цивільно-правові аспекти міжнародної співпраці протидії корупційної злочинності.

У листопаді 1996 року Комітетом міністрів Ради Європи, на виконання рекомендацій Дев’ятнадцятої Конференції міністрів юстиції європейських країн (Валетта, 1994 р.), ухвалено “Програму дій проти корупції”¹⁴. Цей документ окреслює основну діяльність, яка має на меті боротьбу з корупцією, а також механізми боротьби.

Комітет Міністрів Ради Європи 6 листопада 1997 року прийняв Резолюцію “Двадцять принципів боротьби з корупцією” № (97)24. У цьому документі наголошено, що “корупція представляє важливу загрозу для основних засад та цінностей Ради Європи, знижує довіру громадян до демократії, призводить до ерозії правосуддя, заперечує права людини та затрудняє суспільний та економічний розвиток”. У зв’язку з цим держави зобов’язуються здійснити відповідні заходи¹⁵.

Держави – члени Ради Європи та інші держави, відзначаючи, що Резолюція № 1, ухвалена на 21-й Конференції міністрів юстиції європейських країн (Прага, 1997 р.), закликає до швидкого впровадження Програми дій проти корупції та рекомендує, зокрема, якнайскоріше укласти кримінальну конвенцію, яка передбачала б скоординоване визнання дій, пов’язаних із корупцією – злочинними, посилення співробітництва у галузі переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні таких злочинів, а також ефективний механізм для подальших дій, відкритий для держав-членів і держав, які не є членами Ради Європи, а також вважаючи, що ефективна боротьба із корупцією вимагає розширення, активізації та поліпшення міжнародного співробітництва у кримінальних справах, 27 січня 1999

року підписали Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією, яка набрала чинності для України 01 березня 2010 р.¹⁶

Вченими виділено ряд чинників, які є причиною, а також, що визначають подальший розвиток процесу глобалізації. По-перше, це – техніко-промисловий чинник, що має на увазі різке зростання масштабів виробництва, міжнародні форми його здійснення, якісно новий рівень засобів транспорту і зв'язку, що забезпечує швидке поширення товарів і послуг, ресурсів і ідей з застосуванням їх в найбільш сприятливих умовах. Другий, економічний чинник, говорить про небувалу концентрацію і централізацію капіталу, організаційних форм, рамки діяльності яких виходять за національні межі, набувають міжнародного характеру, сприяючи формуванню єдиного ринкового простору. Третій, інформаційний чинник – це радикальна зміна засобів ділового спілкування, обміну економічною, фінансовою інформацією, що створює можливості оперативного, своєчасного і ефективного рішення виробничих, науково-технічних, комерційних завдань не гірше, ніж усередині окремих країн. Четвертий, науково-технологічний чинник, який визначається економічними вигодами використання передового науково-технічного, технологічного і кваліфікаційного рівня провідних у відповідних областях зарубіжних країн, для прискореного впровадження нових рішень при відносно менших витратах. П'ятий, соціальний чинник, проявляється в послабленні ролі звичок і традицій, соціальних зв'язків і звичаїв, подоланні національної обмеженості, що підвищує мобільність людей в територіальному, духовному і психологічному стосунках, сприяє міжнародній міграції. Шостий, політичний чинник, виражається в послабленні жорсткості державних кордонів, полегшенні свободи пересування громадян, товарів і послуг, капіталів. Нарешті, сьомий, екологічний чинник, обумовлює об'єднання зусиль світової спільноти, консолідацію ресурсів, координацію дій в різних сферах¹⁷.

Як найпоширеніший негатив від глобалізації науковцями розглядається домінування певної країни в економічній сфері, зокрема підпорядкування світу інтересам потужних транснаціональних корпорацій. Наочним прикладом є Російська Федерація. Відкрите акціонерне товариство “Газпром” – російська газовидобувна і газорозподільна монополія – найбільша корпорація Російської Федерації і одна з найбільших нафтогазових компаній світу, у світовому рейтингу нафтогазових компаній тримає перше місце з видобування газу і нафти та входить у двадцятку найбільших світових виробників у даному сегменті енергетичного ринку. У зв'язку з напруженими відносинами між Україною та Російською Федерацією, викликані анексією Кримського півострова в 2014 році та, як результат, конфліктами, пов'язаними з постачаннями газу в Україну, викликали велику стурбованість на Заході і примусили європейські засоби масової інформації говорити про тотальну залежність Європи від російських енергоносіїв. На сьогодні утворилася ситуація, коли “Газпром” вибірково продає газ компаніям одних країн за дорожчою ціною, ніж компаніям інших країн Європи, що,

по суті, можна кваліфікувати як міжнародну корупцію. Фактично Росія використовує газ як елемент впливу на Європейських партнерів. Раніше, західна преса наводила “Газпром” як показовий приклад корпорації, що схильна до корупції як з боку менеджменту, так і чиновників¹⁸.

Якщо йдеться про рівень забезпеченості країн енергетичними ресурсами, які є визначальними для розвитку будь-якої країни, то найкраще придатний для його оцінки індекс енергетичної безпеки. М. І. Флейчук наприклад, розглядає, розвідані запаси та споживання нафти й газу, та вказує на істотні диспропорції у світовому вимірі щодо рівня забезпеченості країн та обсягами споживання цих продуктів, що також, на її думку, може спричинити виникнення передумов для ілєгалізації світового господарства, поширення тероризму та збільшення обсягів корупції у глобальних масштабах. Таким чином, дослідниця на майбутнє прогнозує або помітне підвищення рівня тіньового сектора та корупції у світових масштабах з метою захоплення світових ресурсів та їх подальшого перерозподілу, або загострення конфліктів між основними гравцями сучасного світового порядку¹⁹.

В. М. Соловійов в своєму дослідженні робить висновки, які, на нашу думку, є дискусійними про виключно негативний вплив глобалізації на рівень корупції, а саме – що глобалізація сприяє поширенню корупції, адже корупційні діяння в різних країнах мають різні прояви, різною є відповідальність за них або взагалі вона відсутня, якщо такі діяння були вчинені за межами країни громадянства. Глобалізація зумовлює розробку відповідних механізмів із відмивання грошей, спрямованих на мінімізацію можливостей розкриття корупційного злочину шляхом застосування процесів розміщення, нагромадження та інтеграції коштів. Проте, вчений справедливо вважає важливим формування в зоні Європейського Союзу єдиної законодавчої бази щодо конфіскації незаконно отриманого майна і ресурсів, а також реалізацію євроінтеграційних прагнень України²⁰.

Можливо, найбільших витрат та зусиль вимагатиме створення правової бази для розбудови сучасної моделі ринкової економіки без “національно-корупційних” особливостей. Головною перешкодою на шляху євроінтеграційних перспектив нашої держави є несумісність “офшорно-корупційної” економічної моделі, що склалася в Україні, з економічними моделями держав-членів, і тільки створення здорового ринкового середовища із розбудовою економіки на принципах ринку та чесної конкуренції може відкрити перед Україною двері Європейського Союзу. Лише створення сприятливого інвестиційного клімату, під яким слід розуміти не лише стабільність курсу гривні та невинуваті пільги псевдоіноземним інвесторам, а в першу чергу – свободу підприємництва та створення сприятливих умов для внутрішніх інвесторів. Крім того, лібералізація підприємницької діяльності, забезпечення справедливих умов конкуренції та дотримання принципу прозорості здатні завдати нищівного удару по українській корупції, радикально скоротивши її поживний ґрунт. На слушну думку

А. Єфименко, значною мірою доля демократичних перетворень в країнах пострадянського простору залежатиме від ефективності заходів, спрямованих на боротьбу з транскордонною корупцією та міжнародною злочинністю. Серед цих заходів центральне місце мають посісти заборона на створення офшорних компаній, встановлення механізмів вільного доступу до інформації про склад учасників юридичних осіб, заходи з відстоювання і підтримки свободи слова та інших прав людини²¹.

Безперечною є думка М. Алле, який, критикуючи глобалізацію, вважає, що вона руйнує умови ринку праці та економічного зростання. У зв'язку з цим дослідником негативно оцінюється діяльність Світової організації торгівлі та Економічної комісії Євросоюзу. Дуже часто глобалізація зумовлює зниження прозорості та контрольованості соціальних процесів. Як правило, з глобалізацією поширюється тип побудови адміністративних систем, який відповідає стилю управління західними корпораціями, але недостатньо ефективний для малорозвинених країн, зважаючи на специфічні ментальні, соціокультурні, політичні та економічні характеристики. Крім того, не слід забувати про надмірний рівень тіньової економіки та масштабне розповсюдження корупційних зв'язків, що безумовно знижує ефективність управлінських систем²². Державна служба в очах населення втрачає громадянську легітимність і поступово перетворюється на своєрідну можливість отримати доходи, тобто заробити за рахунок зв'язків у бізнесі та надання послуг адміністративного характеру, адже діяльність апарату закрита, корумпована і непрозора²³.

Цікавою є позиція Академіка НАН України В. Гейця, яка свідчить про позитивне сприйняття ним глобалізації у протидії корупції на державній службі. Так, вчений зазначає, що в глобальному вимірі щодо змісту реформ у державному управлінні є дві важливі характерні тенденції. У слабких державах ставиться завдання зміцнити державність шляхом реформ у державному управлінні й досягти успіху як щодо контролю, так і надання адміністративних послуг, які є вимогою часу. Країни із міцною державністю здійснюють реформи своїх держслужб, використовуючи для успіху нові технологічні можливості, насамперед інформаційно-комунікаційні, що дозволяє значно формалізувати процедури надання адміністративних послуг, знизити можливості корупції через мінімізацію можливостей втручання бюрократичного апарату в процес надання послуг та паралельно забезпечити активізацію участі в управлінні громадянських інститутів, які розширюють діалог і забезпечують прозорість у трикутнику суспільство – держава – бізнес. У результаті в цілому підвищується ефективність діяльності державної служби, і хоча це є нібито цільовим завданням усіх змін, виконати його вдається далеко не завжди, оскільки складно здійснювати управління при постійному зростанні кількості функцій держави, незважаючи на, здавалося б, уже досить давно домінуючу ідеологію “чим менше держави, тим краще”, але в часі, як відомо, роль державного перерозподілу внутрішнього валового продукту зростає²⁴.

Таким чином, корупційна злочинність є глобальною проблемою сучасності та, як наслідок, предметом для непокоєння світового співтовариства, поштовхом до активної протидії явищу. Під загрозою від її впливу знаходиться вся цивілізація, оскільки остання не може нормально функціонувати – раціонально використовувати економічні, інтелектуальні, морально-психологічні, екологічні та науково-технічні надбання людства. В результаті, корупційна злочинність опосередковано посилює соціальну напруженість у суспільстві та призводить до його дестабілізації у всіх сферах суспільного життя.

Можна зробити висновок, що корупційна злочинність є саме негативним наслідком глобальних змін у світі та величезною проблемою для всього світового співтовариства, у вирішенні якої Україна має бути зацікавлена, у нинішніх кризових умовах, найбільше. Разом з тим, у глобалізації, з числа вчених, є не тільки супротивники, але й прибічники. Безперечно, вона явно змінила світову систему як у негативну, так і позитивну сторону. Глобалізація породжує багато нових проблем, але й відкриває нові можливості людству. Глобалізація корупційної злочинності на міжнародній арені для нашої держави дає маневр для пристосування українських реалій до міжнародних стандартів, а це, в свою чергу, сприяє приведенню заходів, які вживає держава, до рівня, сумірного протидії корупційній злочинності у розвинених державах світу.

1. *Рогозин Д.* Обзор публикаций о коррупции [Електронний ресурс] / Д. Рогозин. – Режим доступу : <http://magazines.russ.ru/oz/2012/2/r5-pr.html>. 2. *Пайпс Д.* Образование Томаса Фридмана [Електронний ресурс] / Д. Пайпс. – Режим доступу: <http://ru.danielpipes.org/3088/obrazovanie-tomasa-fridmana>. 3. *Уткин А.И.* Мировой порядок XXI века / Уткин А.И. – М, 2001. – С. 39–45. 4. *Соловйов В.М.* Корупція в державному управлінні як феномен глобалізованого світу / В.М. Соловйов // Вісник Національної академії державного управління. – 2012. – № 4 (6). – С. 29–36. 5. *Камынина И.* Антикоррупционное законодательство / И. Камынина // Законность. – № 6. – 2003. – С. 2–4. 6. *Чубенко І.* Зарубіжний досвід боротьби з корупцією в органах виконавчої влади / І. Чубенко // Вісник державної служби України. – 2003. – № 1. 7. *Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва.* Практичні заходи боротьби з корупцією : Резолюція Організації Об'єднаних Націй від 07 вер. 1990 р. // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. – К. : Школяр, 1999; *Рамкова Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти організованої злочинності : Міжнародний документ від 21 лип. 1997 р.* // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію – К.: Школяр, 1999; *Декларація Організації Об'єднаних Націй про злочинність і суспільну безпеку : Міжнародний документ від 12 груд. 1996 р.* // Официальные отчеты Генеральной Ассамблеи, пятьдесят первая сессия, Дополнение № 49 (A/51/49). – С. 180–182; *Декларація Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з корупцією і хабарництвом у міжнародних комерційних операціях: Міжнародний документ від 16 груд. 1996 р.* // Официальные отчеты Генеральной Ассамблеи, пятьдесят первая сессия, Дополнение № 49 (A/51/49). – С. 173–174; *Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб: Міжнародний документ від 23 лип. 1996 р.* // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. – К.: Школяр, 1999; *Кодекс поведения должностных лиц по поддержанию правопорядка: Резолюция Генеральной Ассамблеи Организации Объединённых Наций от 17 дек. 1979 г. № 34/169* // СССР и международ-

ное сотрудничество в области прав человека. Документы и материалы. – М.: Международные отношения, 1989. **8.** *Попередження* злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва. Практичні заходи боротьби з корупцією: Резолюція Організації Об'єднаних Націй від 07 вер. 1990 р. // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. – К.: Школяр, 1999. **9.** *Конвенція* Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Міжнародний документ від 31 жовт. 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 49. – С. 2048. **10.** *Рамкове рішення* Ради Європейського Союзу “Про боротьбу з корупцією в приватному секторі : міжнародний документ від 22 лип. 2003 року № 568 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_945. **11.** *Романюк Б. В.* Міжнародне співтовариство у боротьбі з корупцією / Б. В. Романюк // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) : наук. – практичний журнал. – 2001. – № 3. – С. 37–46. **12.** *Международный опыт* относительно предотвращения и противодействия коррупции [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.guds.gov.ua/control/ru/publish/article>. **13.** *Про відмивання*, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом: Конвенція Ради Європи від 8 лист. 1990 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>. **14.** *Програма дій* проти корупції : ухвалена Комітетом міністрів Ради Європи у листопаді 1996 р., на виконання рекомендацій Дев'ятнадцятої Конференції міністрів юстиції європейських країн (Валетта, 1994 р.) // Про стан корупції в освіті на Україні / ПОЛИТЕ – все о политике в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу : polite.com.ua/interview/1797-.html. **15.** *Про двадцять* принципів боротьби з корупцією: Резолюція (97) 24, прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 6 листоп. 1997 р. на 101-й сесії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_845. **16.** *Кримінальна конвенція* Ради Європи про боротьбу з корупцією: міжнародний документ від 27 січ. 1999 р. № ETS173 // ВВР України. – 2007. – № 47–48. **17.** *Енгибарян Л. Н.* Феномен коррупции в условиях глобализации (теоретический анализ): автореф. дис. на соискание научн. степени канд. социол. наук. / Л.Н. Енгибарян. – Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова. – М., 2006. **18.** *Вільна енциклопедія Вікіпедія* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uk.wikipedia.org>. **19.** *Флейчук М. І.* Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації / Флейчук М.І. – Львів : Ахілл, 2008. – С. 56, 60. **20.** *Соловійов В.М.* Цит. праця. – С. 36. **21.** *Єфименко А.* Виклики глобалізації та цивілізаційний вибір України / А. Єфименко // Юридичний журнал: аналітичні матеріали. Коментарі. Судова практика. – 2006. – № 5. **22.** *Алле М.* Глобализация: разрушение условий занятости и экономического роста. Эмпирическая очевидность / Алле М. – М.: ТЕИС, 2003. – С. 18, 27. **23.** *Мэннинг Н.* Реформа государственного управления. Международный опыт / Н. Мэннинг, Н. Паркинсон. – М.: Просвещение, 2003. **24.** *Гесць В.Г.* Державне управління в умовах світової кризи системного характеру: контекст змін [Електронний ресурс]. / В.Г. Гесць // Офіційний веб-сайт Нацдержслужби України – Режим доступу : [HTTP://NADS.GOV.UA/CONTROL/UK/PUBLISH/PRINTABLE_ARTICLE;JSESSIONID=55296A17A1C3A6B036B404C6C67953ED?ART_ID=485508](http://NADS.GOV.UA/CONTROL/UK/PUBLISH/PRINTABLE_ARTICLE;JSESSIONID=55296A17A1C3A6B036B404C6C67953ED?ART_ID=485508).